

שולחן ערוך	עלים לתרופה	משנה ברורה	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוה"ר	יום לחדוש	יום
ג.ד.	צא - צב	חזרה	פז	נדה	כ"ז	שבת
ה.ו.	צד - צד	קנח:	פח	נדה:	כ"ח	א
א.ב.	צו - צו	קנט:	פט	נדה:	כ"ט	ב
ג.ד.	צח - צח	קנט:	צ	נדה:	ל'	ג
ה.ו.	ק - ק	קס:	צא	נו:	א'	ד
א.ב.	קב - קב	קס:	צב	נו:	ב'	ה
ג.ד.	קד - קד	חזרה	צג	נו:	ג'	ו

בקרני אדר

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

305 | פרשת משפטים | כ"ז שבט תשפ"ג

דבר המערכת

השעות האחרונות של קדושת שובב"ם, והלב מתעורר לשאוג: "פתח לנו שער בעת נעילת שער", שהקדושה הזאת תלווה אותנו לכל השנה; שאכן נזכה לצאת מכל הגלויות המכונים בשם 'מצרים', מכל המקומות הנמוכים והשפלים אשר הס"מ גלגל והוריד אותנו לשם להסתאב ח"ו בטומאת המוות האכזרי שלו; שנזכה לקבלת התורה ולהכיר שאנחנו עם סגולה, שכל אחד מאתנו יזכור בכל עת "שאיך נאה לי לעשות מעשים כאלה מעשה בהמה ח"ו, כי נפשי גבוהה מאד, נפש ישראל שכולם בני מלכים, וראוי לי להתנהג בנימוסי המלכות דקדושה, כמו שראוי לנפשות ישראל שנקראים בנים אתם לה' אלוקים" (ליקוטי הלכות, ברכת השחר ג.ה).

אמונים אנו עלי יסוד האמת, שכל הזמנים הקדושים שחולפים עלינו, לא 'חלפו' ועברו, אלא 'נכנסו' ונכללו בנו ונעשו חלק ממהותנו. עלינו רק להאמין בכך, ולשאוב כח מהם להתחדש ולטובה בשמירת גדרי הקדושה והטהרה בשמחה, ובעוז ותעצומות. 'מאי דזהו הוה ומכאן ואילך חושבנא' - הימים הראשונים יפלו, ומעתה נתחיל בכל כוחנו לצאת מהגלות המר, ולסגל לעצמנו הנהגות המתאימות לעם קדוש.

בשבת זו מברכים חודש אדר, חודש השמחה. אם בכל השנה אנו מצווים על ה'מצוה גדולה להיות בשמחה' הרי על אחת כמה וכמה בחודש זה שכל ישראל מרבים בו בשמחה, שחובתנו להשתדל ביתר שאת לשמוח בו בכל עוז.

עלינו לזכור "מעוצם רוממות ונוראות המצוה הזאת של השמחה בה' ובצדיקו האמתיים, אשר זה עיקר רפואות הנפשות מכל מיני חיצים וסמים שבעולם, והיא ההצלה מראשי התאוות, אשר ממילא קל יותר אחר כך לשבר גם שאר התאוות ומדות הרעות, והיא ש'מ'ח'ה תמחה את עמלק מקור כל הטומאות שבעולם" (כוכבי אור, ששון ושמחה, פתיחה).

"ומה שכתבת 'פארט האפ' (בכל זאת בשמחה) אמת וצדק ויצבי ונכון וקיים, אשריך אם תחזיק בזה" (עלים לתרופה, מכתב ג).

העורכים

בצדקה תפונני

מכניעים שם וזכר עמלק ימח שמו (ליקוטי הלכות, מתנה ג. ט). עמלק הגו מקור האכזריות והרוע שבעולם, וכל מהותו הוא פגם הדעת שעל ידם הוא מביא את האדם לידי חטא ח"ו, וכפי שגילה רבינו הקדוש (לקוטי מוה"ר, ח"ב ח-ג) 'ש'עמלק טימא את ישראל בפגם הקדושה, כי עמלק יונק מבחינת הדעת, בבחינת ראשית גוים עמלק, שעל ידי זה בא ח"ו טומאת התאוה הזאת". כל הטומאות הנוראות הבאות מעמלק שורשן בפגם הדעת שפוגם ברחמנות והופך אותה לרחמנות מזוייפת, כמו שמבואר שם בהמשך דבריו, עד שהאדם מסוגל להתאכזר כל כך לעצמו ולפגום ביסוד נשמתו ולהרוס לעצמו את החיים בזה ובבא חלילה.

וכנגד זה נצטוונו על השקלים עם כניסת חודש אדר, בו אנו פותחים במלחמה על המן עמלק. זו היתה עצת הקב"ה נגד מזימת הרשע של עמלק, וכלשון חז"ל (מסכת מגילה ג:) "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים". השקלים הם הגורמים למפלת המן עמלק, כי השקלים שהיו צדקה לבית המקדש ורומזים גם על כלליות מצות צדקה (ראה ליקוטי הלכות, שבת ג. ט, ובהל' ד' פרישיות ועוד), והם שיביאו לתיקון הדעת והרחמנות האמיתית.

רבינו הקדוש הוסיף וגילה (בלקוטי מוה"ר, ח"ב ט"ד) על מעלת הצדקה שהיא הנלחמת מול מצח הנחש, שורש הכפירה של טבע, שהיא היפך הדעת דקדושה, ושעל ידה זוכה האדם להתחיל מחדש בעבודת השם. והוא מלמדנו שם יסוד נפלא, שעיקרה של הצדקה היא שבירת האכזריות! וכלשון קדשו שם: "בתחילה כשמתחילין להתנדב לצדקה, צריכים לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות. וזהו עיקר עבודת הצדקה, כי מי שהוא רחמן בטבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבטבעו אין זה עבודה". נקודת העבודה של צדקה היא במקום בו כבר הנפש לא רוצה לתת, ומתגברים להתנוגד בצער העני ומרחמים עליו על אף שהלב כבר נוטה להתאכזר מעתה, וזה מה שמכניע את שורש הרע של עמלק.

שכן, כדי להכניע את טומאת חכמי הטבע - שהם תוקף האכזריות, המכחישים את רצון ואהבת הבורא אלינו ומעוררים כעס ורוגז על כל הנעשה עמנו בבריאה - בהכרח שנשתמש בהיפך הגמור; להידבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא ולרחם גם במקום שהאכזריות הטבעית שלנו קיימת, וזה מה שמעורר את הרחמנות מלמעלה להכניע את אכזריות כפירת הטבע, ולהמשיך אמונה זכה ודעת **המשך בעמוד ד'**

הוא מתפלא על עצמו; נדמה לו שהוא בעל שכל ואפילו מעמיק, אך כשזה מגיע לענייני התגברות הנפש על הגוף, הרי הוא הולך כצאן לטבח ומתאכזר לעצמו.

למה באמת הוא לא מרחם על עצמו?! למה הוא לא עושה את החשבון הפשוט שכל כך ידוע לו, שזה לא כדאי בעולם הזה ובעולם הבא?! האם קיימת איזו שהיא סגולה שהדעת שבו יפעל ויאיר בו?!

רבינו הקדוש (בלקוטי מוה"ר, ח"א קטז) גילה לנו עצה נפלאה: **"הנותן צדקה ניצול מעברות!"**. והוא מבאר כך: חז"ל הקדושים לימדונו ש'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים' (שבת קנא:), וכיון שצריך לרחם עליו בהכרח שגם יעניקו לו דעת מן השמים, שהרי מובא בדברי חז"ל (ברכות לג) ש'כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו'. וכיון שהדין נותן שהמרחם על הבריות ירחמו עליו מלמעלה, בהכרח נותנין לו גם דעת, כי בלא זה אסור לרחם עליו. ואחר שכבר העניקו לו דעת, אזי ניצול מלבוא לידי עבירה, כי 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות' (סוטה ג), אבל כשיש לו דעה ניצול מעבירות.

'מדת הרחמנות תלוי בדעת ומי שיש לו דעה יש לו רחמנות' (שם קט) - רוח השטות שמתה לעבירות מולידה אכזריות איומה באדם על עצמו. וכפי שרבי נתן משתפך בתפלתו עבורנו: "איך הייתי אכזר על נפשי יותר מכל מיני רוצחים ואכזרים שבעולם. ואילו היו מתקבצים עלי יחד כל הרוצחים והגזלנים והאכזרים שבעולם, לא היו יכולים לעשות לי באלף שנים מה שאנכי עשיתי לי בעצמי על ידי חטא ופגם אחד שחטאתי נגדך" (ליקוטי תפילות ח"א פ"א). הוא יודע שהוא הולך לבאר שחת, ואף על פי כן הוא נשאר אכזרי. ואין עצה אחרת אלא לדאוג שהדעת ישבו וישלוט בו, שאז ממילא תשלוט בו גם הרחמנות על עצמו.

זוהי כוחה של צדקה שמהותה רחמנות על העני, שכאמור מולידה דעת שמסלקת את הרוח שטות, ומכוחה באה גם רחמנות על עצמו שלא להחליף עולם עומד ומופלא מאין כמוהו תמורת הנאה רגעית חולפת מלאה יגון ואנחה בזה ובבא.

בשבת זו מתחילים 'ארבע פרשיות' שעל ידם נלחמים בעמלק, וכפי שרבי נתן מביא (ליקוטי הלכות, מתנה ג. ט): **"ארבע פרשיות שקוראים סמוך לפורים לפני ולאחריו, שעל ידי זה**

פניני אור

אמרות מהורות מרביה'ק ותלמידיו

אמר פעם המגיד מטר'הויץ צ'צוק"ל: היכן ש'השתמש רבנו במאמריו ב'לשון ו'דע' הרי הוא כ'הב'ק מעולם האצילות. "אואו דער רבי זאגט ו'דע', איז דאס א פונק פון אצילות". כל כך גבוהים נוהגים וקדושים הם.

(שיח שרפי קודש)

תגובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שביע

הדל"ג 4:51 - ניץ ההמה 6:14 - סוויק"ש 8:20
צאת השבת 6:05 - צאה"ש לר"ת 6:45

דביקות בה' - על ידי האכילה בקדושה!

יחזו את האלקים ויאכלו וישתו

כשהיה אוכל ושותה בקדושה ובטהרה, הרי הוא יכול לזכות לבחינת "יחזו את האלקים" - ביטול ודביקות בהשם יתברך - לפי בחינתו ומדרגתו.

"כי על ידי מה שהאדם אוכל ושותה בקדושה ובטהרה כראוי, על ידי זה ניתוסף הארה בנפשו, על ידי הניצוצות והנפשות של המאכל שעולים ונכללים בנפשו. ואז על ידי תוספת הארה שמקבל נפשו על ידי הטוב של הדבר שאוכל שנתברר ונתרומם על ידי הברכה האלוהית, ואז על ידי זה מאיר נפשו ביותר וזוהו לבוא לבחינת ביטול בבחינת רצוא ושוב. וזה בחינת 'יחזו את האלקים ויאכלו וישתו', שעל ידי אכילה ושתיה זוכין לחזות בנועם ה', מי שזוכה לאכול כראוי" (ליקוטי הלכות, ברכת הריח ג, ב).

שמירת ההתלהבות הבאה ע"י אכילה!

ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו

את ההתלהבות שבלב צריכים לשמור מאד, משני הכיוונים - הן שלא יבער לתאוות העולם הזה חס ושלום, והן שלא יבער אל השם יתברך בתבערה גדולה מדאי העלולה ברוחן את האדם ולהפילו לגמרי מעבודת ה' ח"ו.

ולכן, צריכים לשמור את האכילה שתהא בקדושה. שכן, האכילה, היא זו שגורמת תבערת הלב, ועלולה להביא לשני סוגי התבערות הבלתי רצויות הנ"ל.

"כי הלחם סועד את הלב, כי 'פיתא סעדא דליבא', ועל כן על ידי האכילה נתחזק הלב, היינו שמתגבר תבערת הלב, כנראה בחוש שעיקר חיזוק תבערת הלב הוא על ידי האכילה שמביא חמימות וחיזוק להלב. ועל כן, כשאין האכילה בקדושה על פי התורה, אזי מתגבר ח"ו תבערת הלב על ידי האכילה ויכול לבוא חס ושלום לשני הפגמים הנ"ל.

"כי לפעמים באין לתבערת הלב לתאוות הגוף על ידי האכילה ח"ו, כמו שכתוב 'וישמן וישורון ויבעטו'. ולפעמים יכול לבעור ביותר חוץ מהמידה לה' יתברך על ידי אכילה ושתיה, שזהו בחינת 'ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו', 'מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד' כמו שפירש רש"י שם, כי 'יחזו את האלקים ויאכלו וישתו', שהסתכלו בו בלב גס מתוך אכילה ושתיה ונתלהבו לה' יתברך חוץ מהמידה והסתכלו והציצו חוץ מהגבול בזה שאין להם רשות" (ליקוטי הלכות, תרומות ומעשרות ג, ב).

שאלה:

השבת נקרא בעזרת ה' פרשת 'שקלים', ורציתי לשאול: מהי העבודה למעשה של שבת זו? ומה עלי להתעורר ולהתחזק לאור קריאת פרשת שקלים?

תשובה:

סודות רבות ורזין עילאין נאמרו בפנימיות ענין השקלים, אך ההתעוררות הפשוטה שעלינו להתעורר ממנה בפשטות גמור, הוא להתחזק בעבודת הצדקה.

שכן, עיקר הכנעת קליפת המן עמלק הוא על ידי נתינת הצדקה, וכפי שהיה בזמן הנס כדאיתא בגמרא: "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליה לשקליו. והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים" (מגילה יג ע"ב).

וכן הוא לדורות, שהשקלים שהאדם תורם לצדקה, בזה הוא מכניע כוחה של קליפת המן עמלק, וניצול מהיצר הרע, הצר הצורך. וכדאיתא בספר המידות: "על ידי נתינת שקלים ניצול מיצר הרע" (ספר המידות, צדקה ח"ב, ט).

והנה, עיקר הטעם הפשוט לקריאת פרשה זו בשבת זו שלפני אדר, הוא כדי להזכיר את ישראל שיתנו צדקה מאחד באדר והלאה. כי אכן, כל חודש אדר הוא זמן מוסגל ביותר לצדקה, והכנעת קליפת עמלק על ידי זה, ולא רק בשבוע של פרשת שקלים, אלא ממנו ואילך.

ולכן צריכים להתחזק ביותר בעבודת הצדקה בחודש אדר הבא עלינו לטובה, וכל אחד, כפי שיתמיד ויתגבר בזה, כך יזכה להכניע ממנו ומכל העולם כולו קליפת המן עמלק, ולהינצל מהיצר הרע.

והנה, עיקר מעלת הצדקה של חודש אדר, הוא הצדקה שנתנים לארץ ישראל, וכמו שמוסר מוהר"ת בשם רבינו הקדוש: "זה ששמענו מרבינו זכרוננו לברכה שזמן נתינת הצדקה של ארץ ישראל הוא בחודש אדר" (ליקוטי הלכות, ענין ארבע פרשיות, ב).

ומבאר הדבר ע"פ סוד: "כי אז הוא זמן נתינת הצדקה כדי להכניע בחינת המן עמלק שהוא כרוך אחר רגלי הקדושה, שהוא בחינת אדר, שהוא סוף השנה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה 'באחד באדר משמיעין על השקלים'. ובפרט צדקה דארץ ישראל, שעל ידה נכללין ביותר במלכות דקדושה, שהיא בחינת שמירת הברית, כי ארץ ישראל הוא בחינת אשה יראת ד' ונחלקת לשנים עשר גבולין נגד י"ב שבטי י"ה, שהן בחינת י"ב חדשים שמלכות דקדושה עומדת עליהן, וכשנתן צדקה של ארץ ישראל הוא נכלל באוירא דארץ ישראל, כמו שכתב רבינו (בסימן מ"ד) וזוכה על ידי זה לשמירת הברית, שהוא מלכות דקדושה, ועל כן הזמן לזה בסוף י"ב חודשי השנה, שהוא אדר" (שם).

וכבר הארכנו בזה במדור זה בעבר, בגודל מעלת הצדקה לארץ ישראל, הן ברוחניות והן בגשמיות. ונזכיר רק כמה מהמעלות

בקצרה:

"על ידי שנותנין צדקה לארץ ישראל נכללין באוירא דארץ ישראל, שהיא בחינת הבל הקדוש שאין בו חטא, ועל ידי זה מבטלין הדין והחוסר מן העולם. גם על ידי זה ניצולין ממחשבות זרות שבתפילה, ונזדכך מוחו ומחשבתו, והיא בחינת תיקון הברית" (ליקוטי עצות, ארץ ישראל, ז).

"מוחין של ארץ ישראל הם בחינת נועם, בחינת נעימות התורה, בחינת שלום. ועל ידי צדקה, בפרט צדקה לארץ ישראל, על ידי זה נעשה כלי לקבל השפעות הנועם הזה, ואז יכולים לתקן גם המוחין של חוץ לארץ" (שם, ט).

"על ידי הממון שנתון לעניי ארץ ישראל, על ידי זה ממונו נתקיים בידו" (מובא ג' פעמים בספר המידות: א"י ח"ב, ג, ממון ח"ב, כג, צדקה ח"ב, יז).

ומן הענין להעתיק מכתבו הנפלא של רבי נחמן מטולטשין שכתב - בחודש אדר [!] - לאחד מנגידי אנ"ש, והזהירו שיתן כל כספו לצדקה לעניי ארץ ישראל דווקא, גם אם הם כמו שהם, וזה לשונו:

"ושלום לידידנו הישיש הנכבד וכו' רבי חיים קראסינשטיין מברסלב באהבה עזה, אשריכם אשר שב לארץ הקודש. כן ידידי פאלג מיך [צִיַּת לִי] כאשר חיזקתי לכבודו אשר יקיים בדבר ישיבת ארץ הקודש כעין שמבואר באבות על לימוד התורה הקדושה הפוך בה וכו' וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע וכו', כן תקיימו. ואם עדיין יש לכם איזה רוביל או זהב בחוץ לארץ, למען השם ציהט אים איינין [משכנו אותן] לארץ הקודש, און מצוה זיין אשר אפילו פרוטה אחת זאל מען ניש ארויס געבין [ולצוות אשר אפילו פרוטה אחת לא יוציאן] לחוץ לארץ רק איזה מעט על דבר מצוה; רק כשיגיע עת פקודתו לאורך ימים ושנים טובים בשיבה טובה, יבלה בשרו און אייערע ביינער און אייערע 'גייע כפו' הכל בהקדושה, בקדושת ארץ הקודש. עניי ארץ הקדש זאלין עס אויף עסי; אזוי ווי זיי זענין, זענין זיי הייליג, קדושים בקדושת ארץ הקודש! [ועצמותיכם ו"יגיע כפו" שלכם הכל בהקדושה בקדשת ארץ הקדש עניי ארץ הקדש יאכלוהו, כמו שהם, הם קדושים בקדושת ארץ הקודש], כן תזכו לזה אמן כן יהי רצון" (עלים לתרופה, מכתבי ר"ט, מכתב ה).

עוד דבר נפלא ראינו להזכיר, מה שנזכר במכתבו של רבי אברהם ב"ר נחמן, שכותב:

"הכסף לצדקה לירושלים היא הגבוה גם מצדקה של ארץ ישראל (כמבואר מדברי הפוסקים ביורה דעה הלכות צדקה), כי כל המספיק את חבירו שיהיה ביכולתו לישב בארץ ישראל נחשב עליו כאילו גם הוא בעצמו יושב בארץ ישראל, כענין התחשבות לימוד התורה גם על זבולון המספיק ליששכר" (מכתבי ראב"ן, מכתב ה).

יהי רצון שנוכח בחודש זה להרבות בצדקה לעניי ארץ ישראל. ואזכה לעסוק תמיד בצדקה וגמילות חסדים, ובפרט בצדקה של ארץ ישראל. הן לפזר משלי יותר מכוחי לשלוח לארץ ישראל, והן לעסוק הרבה באמת לקבץ על יד נדבות הרבה לארץ ישראל, להחזיק ידי עניים הגונים הדרים בארץ ישראל" (ליקוטי תפילות ח"ב, לד).

פנינים מאירים וחדושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימתו של הגר"ם שכמנער שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת משפטים

ידו במלאכת רעהו (שמות כב, ז). אמר הרמז"ל (הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע), כי הבעל הבית הפשוט מקרב את עצמו לעבודת האלקים בזה שאינו משיג גבול רעהו, וזהו פירוש ונקרב בעל הבית אל האלקים, בזה לבדו אשר לא שלח ידו במלאכת רעהו.

דברי מאיר להרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן ז"ע"א

כאשר נגזר עליו מן השמים ואי אפשר לשנות שיהיה בו עיר.

ע"י שזוהר מפגיעה ברכוש הזולת בכך מקרב עצמו לעבודת השי"ת

ונקרב בעל הבית אל האלקים אם לא שלח

בכפר כי לא נאה ולא יאה לדור בכפר רק בעיר בין אנשים, ואמר לו הרמז"ל (הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע), שעלך אמר קרא אם כופר יושת עליו, היינו באם נגזר עליו בשרוש נשמתו שיהיה בן כפר, כופר לשון כפר, אזי ונתן פדיון נפשו. מחויב להשלים שורש נשמתו ונפשו כאשר יושת עליו דהיינו

לכל אחד נגזר לפי תיקון שורש נשמתו היכן יגזר

אם כפר יושת עליו ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושת עליו (שמות כ, ל). שמעתי שפעם אחד בא לפניו איש כפר בקובלנא שרוצה דייקא לעקור דירתו בעיר ואינו רוצה לדור

יצירות במוסף לפרשת שקלים

משלו ואחיו הכהנים מתכפרים בו. גם הגאון רבי יצחק אלחנן ספוקטור מקאוונא בשו"ת באר יצחק (סי' כ) תמה על זה, דאם כן כהנים ולוים שאינם מחוייבים לשקול (ע"י מנחות כא:) וקטנים הפחוחים מכן ששרים שנה שיש אומרים שפטורים ממחצית השקל (מבואר בס"י תרצ"ד סי"א) יהיו פטורים בתפילת מוסף, ועל כרחק דגם מי שפטור מלשקול שייך בכפרה זו וחייב בתפילת מוסף.

אכן בשו"ת שערי דעה לאב"ד בראדי (סי' יז - תרל"ה) הוציא מכח זה דין חדש דלכתחילה לא יעבור מי שהוא פחות מכן כ' לפני התיבה לתפילת מוסף, לפי שלא נתקנה אלא במקום קרבן מוסף שנקנה ממחצית השקל. וכן מסיים בשו"ת חינוך דחיי (סי' פ"ג) אחר תשובה ארוכה בנידון זה, שמי שהוא פחות מכן כ' לא יעבור לפני התיבה לתפילת מוסף, ואם עבר אין מורידים אותו.

ובמשנה ברורה (סי' קו סק"ד) הביא מחלוקת להלכה אם נשים חייבות בתפילת מוסף, מטעם אחר. וכתב דלשיטת הצ"ח (רפ"ד דברכות) נשים פטורות דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, ואינו דומה לתפילת שחרית ומנחה שחייבות משום שנתקן לשם בקשות רחמים, אבל תפילת מוסף לא נתקן רק בשביל קרבן מוסף. ולשיטת המגן גיבורים (סי' ק"ד) חייבות גם בתפילת מוסף שלדעתו נתקן מתחילה גם תפילת מוסף עם בקשות רחמים. וכל זה מעיקר הדין, אבל למעשה כתב הרבי עקיבא איגר (שם) שנהגו הנשים להתפלל כל דבר וחייבו עצמן בכל המצוות.

בכל השבתות של הד' פרשיות נוהגים לומר 'וצרות' בחזרת הש"ץ של שחרית, אבל בחזרת הש"ץ של מוסף אין נוהגים לומר 'וצרות' כפרשת שקלים ובפרשת החדוש. ובמשנה ברורה (סי' תרפ"ב סק"ג) הביא בשם הפרי מגדים (מש"כ סי' ק"א) שלא תיקנו יוצרות במוסף רק בשני שבתות אלו, ולא ביאר הטעם.

ואפשר להסביר הטעם בזה, לפי שקריאת פרשת שקלים בא לזכרון מחצית השקל, והמחצית השקל היא משמש לקנות קרבנות ציבור למזבח, שמי שהיה לו חלק במחצית השקל היה הקרבן מכפר עליו, ומאחר שתפילת מוסף נתקן על שם הקרבן מוסף שבא מן המחצית השקל הוסיפו יוצרות בתפילת מוסף כדי לבקש שיהיה לנו הזכות להתכפר בקרבן זה על ידי מצות מחצית השקל. ואפשר שמטעם זה נתקן גם ביוצרות במוסף של פרשת החדוש, שאז נתחדשה התרומה החדשה מן השקלים החדשים.

ובאמת שמטעם זה הביא הגאון רבי עקיבא איגר (הגהות שו"ע סי' קו ושו"ת סי' ט) בשם הבשמים ראש (שו"ת סי' פ"ט) דנשים פטורות להתפלל תפילת מוסף, לפי שאינה באה אלא לזכר חיוב קרבנות, ואשה שלא היתה שוקלת מחצית השקל אין לה חלק בקרבנות ציבור.

אמנם בספר עמודי אור לאב"ד סוואלק (סי' ז) הוכיח דאף שהנשים לא היו שוקלות, מכל מקום היו גם כן מתכפרים בכל קרבנות ציבור, כמו פרו של כהן גדול שבא

שיברך 'לשמוע מגילה' (במשנ"ב סי' תרפ"ט סק"ח) הביא נוסח 'לשמוע מקרא מגילה' וא"א ד"ל היה מורה לברך 'לשמוע מגילה'. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' נד) הכריע שאם קורא את המגילה רק בשביל נשים עדיף שיברכו כל אחת לעצמה 'לשמוע מגילה'.

ונראה דבזה שמברכים 'לשמוע מגילה' מרוויחים עוד דבר: שמצינו התלכטות בפוסקים מתי עדיף לקרות לנשים, קודם התפילה או אחרי התפילה; מצד אחד עדיף לקרוא אחר התפילה, כדי שמתחילה יקיים הבעל-קורא את חיובו ברוב עם בבית המדרש ולא בבית ביחידות. ומצד שני עדיף קודם התפילה, שאם יקרא לאחר שיצא ידי חובתו בבית המדרש, יש לחשוש לדעת הדגול מרבבה שלא שייך ערבות אצל נשים, ומי שכבר יצא ידי חובתו אינו יכול להוציאם (ע"י משנ"ב סי' תרצ"ב סק"א ובשו"ת מנחת"י שם).

אמנם באופן שמברכות 'לשמוע מגילה' מרוויחים את החששות הנ"ל; שבמקרה שקורא לפני התפילה ומברך 'לשמוע', הרי מגלה בזה דעתו שאינו רוצה לקיים המצוה עכשיו ואינו קורא רק בשביל נשים, ונמצא שיקיים המצוה רק בבית המדרש. וכן במקרה שקורא לאחר התפילה ומברך 'לשמוע' אין החשש של הדגול מרבבה, כיון שאינם יוצאות מדין שליחות של שומע כעוונה, רק השמיעה שלהם היא גופה המצוה, וממילא אין צריכים לזה לדיני ערבות.

ההבדל בין קריאת התורה לקריאת מגילה

הכתובים, אין קורים בו בציבור, שנראה כקורא בתורה ואין כאן פרסום הנס (סי' תרצ"א סי"ח). ואילו בכל קריאת התורה בכל שבת צריכים לקרוא דוקא מתוך ספר תורה שלם, וגם בקריאת ההפטרה יש הידור לקרוא מנ"ך שלם.

פושט כאגרת וסגנון הקריאה

הקורא את המגילה קורא ופושט כאגרת להראות הנס (סי' תרצ"ב סי"ז), שבזה שכורכה כאגרת ולא כספר תורה מוכיח שהקריאה נעשה לשם פרסום הנס ולא לשם קריאת התורה (הג"מ פ"ב אות ז'). וכן עושים כמה שינויים תוך כדי הקריאה כדי להראות את הנס, כמו עשרת בני המן בנשימה אחת. וקריאת ארבעה פסוקים של גאולה בקול רם (מבואר בשו"ע שם).

הבנת הנקרא

בזמן חז"ל היה נהוג לקרות הפרשה בתורה עם תרגום, כפי שמובא בשולחן ערוך (סי' קמ"א סי"א) שבימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם כדי שייבנו העם, ואחר כך נתבטל המנהג כיון שאין מבינים את התרגום. אבל בקריאת המגילה לא נהגו לתרגם, בהמצוה היא רק לקרות המגילה כמות שהיא לפרסם הנס. ומטעם זה מובא בגמרא (מגילה י"ח) דהלוועז שמע המגילה בשפת לשון קודש יצא, לפי שלא תיקנו חז"ל רק מצות קריאה משום פרסומי ניסא. ופירש רש"י: "אף על פי שאין יודעים מה ששומעים, שואלים את השומעים ואומרים מה היא הקריאה הזו, ואיך היה הנס, ומודיעים להם", ע"כ.

דקדוק התיבות

בקריאת התורה צריך הבעל קורא לדקדק להוציא כל תיבה ותיבה כתיקונה, ונפסק בשולחן ערוך (סימן קמ"ב סי"א) שהקורא וטועה אפילו בדקדוק אות אחת, אם שנתנה המשמעות מחזירין אותו ואם לא נשתנה המשמעות גוערין בו ואין מחזירין אותו. אבל לענין מגילה נפסק (סי' תרצ"ד סי"ד) שאין מדקדקין בטעויותיה אם אינו משתנה המשמעות.

הפסק במגילה

בדין הפסק באמצע קריאת המגילה מצונו קולא יתירה, שאף שאסור לכתחילה להפסיק באמצע המגילה בשיחה שלא מענין המגילה, ואפילו לשתוק ולשהות סתם הרבה אסור לכתחילה (סי' תרצ"ב סי"ב ושעה"צ סי' תרצ"ב סק"ח). מכל מקום בענייניו של יום כדי לפרסם הנס, מותר אפילו לכתחילה להפסיק (שם סקמ"ג), ומטעם זה נוהגים הילדים להכות המן באמצע קריאת המגילה בשעה שהחזן מזכיר 'המן', שזה נחשב מענייניו של יום (שעה"צ שם סקמ"ג). וכן נוהגים בכמה קהילות לנגן באמצע קריאת המגילה ב'יתלו את המן' או ב'חמת המלך שככה', ואין זה חשוב הפסק, שעושים כן משום שמחה כדי לפרסם הנס (וע"י סי' קכ"ד משנ"ב סק"ה דבש"א"מ האריכות בניגון חשוב הפסק).

חובת נשים

מובא במסכת סופרים (פ"ח ה"ד) שהנשים מחוייבות לשמוע קריאת התורה. וכתב המגן אברהם (סי' רפ"ב סק"ז) שאף על פי שנתקנה משום תלמוד תורה ונשים אינן חייבות בתלמוד תורה, מכל מקום מצוה לשמוע קריאת התורה כמו במצות הקהל שהנשים והטף חייבים בה.

השבוע למדנו מדיני קריאת המגילה בפורים, וראינו שיש כמה חילוקי דינים בין מצות קריאת המגילה בפורים לבין מצות קריאת התורה בכל מועד ושבת. שטעם מצות קריאת התורה בכל מועד הוא משום ששואלים ודורשים בענייניו של יום כמובא בגמרא מגילה (ל"ב) "משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענייניו של יום, הלכות פסח בפסח, והלכות עצרת בעצרת". ואילו הטעם שנתקן מצות קריאת המגילה הוא כדי לפרסם סיפור הנס, כמובא בגמרא (שם כ) מהפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים".

נבאר כמה דברים שרואים את ההבדל בין מצות קריאת המגילה לבין מצות קריאת התורה:

קורים גם ביחידות

קריאת התורה בכל יום טוב ושבת הוא ככל דבר שבקדושה, ואין קורים בתורה עד שיהא מנין עשרה. ואילו חובת קריאת מגילה הוא חובת גברא על כל יחיד ויחיד, וכשקורים בזמנה אין מנין עשרה מעכב (סי' תרצ"ב סי"ח).

כרוב עם

אמנם יש מצוה לקרות את המגילה 'כרוב עם הדרת מלך', ומי שאין לו מנין קבוע צריך לבחור מנין היותר גדול כדי שיהיה פרסום הנס כרוב עם. ואילו דבר זה לא מצוינו בקריאת התורה שיש חיוב לחזור אחר מנין היותר גדול (משנ"ב שם סק"ד).

חובת יחיד

לדעת רוב הפוסקים, מי שלא התפלל במנין אין עליו חובה ללכת לשמוע קריאת התורה, שהוא רק חוב המוטל על כלל הציבור, ואין על היחיד חובה לשמוע (חיי אדם כלל לא דין יא ועוד). אבל במגילה חייב כל אדם ללכת לשמוע מפי הקורא ממגילה כשרה כדיון, משום פרסום הנס (סי' תרפ"ט סי"א).

לקרות מתחילה ועד סוף

בכל קריאת התורה של מועד אין חיוב לקרות יותר מתשעה פסוקים, שצריך להיות שלושה עולים, וקורים שלשה פסוקים לכל עולה ועולה. ואין צריכים לקרות את כל הפרשה מענייניו של יום. לא כן בקריאת המגילה, שצריכים לקרוא את כל המגילה מתחילה ועד סוף, ואם חיסר אפילו תיבה אחת לא יצא ידי חובתו (משנ"ב סי' תרצ"ב סק"ט).

קורא למפרע

בקריאת התורה אין הסדר מעכב, ואם דילג על פסוק אחד חוזר וקורא אותו הפסוק לבד (סי' רפ"ב סי"ז). אבל את המגילה צריכים לקרות על הסדר, ואם דילג על פסוק אחד או אפילו על תיבה אחת, צריך לחזור ולקרות ממקום שדילג על הסדר (סי' תרצ"ד סי"ו).

דוחה תלמוד תורה

קריאת המגילה דוחה מצות תלמוד תורה משום פרסום הנס, וכפי שנפסק בשולחן ערוך (סי' תרפ"ב סי"ב) "מבטלים תלמוד תורה של מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצוות של תורה", וזה לא מצונו בקריאת התורה בכל מועד ושבת.

כתובה בין הכתובים

מגילה הכתובה על גבי קלף של נ"ך בין שאר

ואלה המושפטים!

רבי שמעון תלמיד רבינו (יג)

בעסק הדפסת ספרי רבינו ז"ל

אחר הסתלקות רבינו, עסקו תלמידיו והדפיס את החלק השני מהספה"ק ליקוטי מוהר"ר, וכן את ה"קיצור ליקוטי מוהר"ן" ואת ה"ספר המידות". ובעיקר עסק בזה מוהר"ג ואתו עמו חבריו רבי שמעון ורבי נפתלי מנעמרו, כמסופר בימי מוהר"ג ז"ל:

"ואחר כך חזרתי לביתי, ובימי חנוכה בא אלי ידידו היקר הוסיק מו"ה שמעון ז"ל לק"ק נעמירוב, ורצה שאסע על המדינה לאנ"ש לקבץ מעות על הדפסת התניינא הנ"ל. אבל ראיתי שהיא מן הנמנע שאסע עתה, ועלה על דעתי לשלוח אותו לבדו בשביל זה, ונסעתי עמו יחד לפה ברסלב להתייעץ כאן מה לעשות. וענו אמרו שאם לא אסע בעצמי לא יפעול רבי שמעון כלום, כי לא יתנו לו כלל, ואני לא יכולתי אז ליסע בעצמי כנ"ל, על כן נתעכב הדבר יותר ולא נסענו כלל, וחזרתי לביתי" (ימי מוהר"ג ז"ל אות ע"ב)

עוד שם ז"ל: "והנה היו מחשבותי הולכות אנה ואנה, איך לגנוב את עצמי מביתי לנסוע על המדינה בשביל ההדפסה, כי היה לי מניעות הרבה על זה, וסיבב השם יתברך שהיה לי חלק באיזה שידוך שהיה צריכין לגמרו, ונסעו מנעמריב המחוננים לגמור השידוך בק"ק דאשיב, והם לא היה בדעתם לקבל אותי עמם כלל, כי לא עלה על דעתם להטריחני בזה, כי לא היה שידוך מגדולים וחשובים ביותר ולא היה כבודי כלל לנסוע בעסק שדכנות כזה, בפרט שאין לי עסק בשדכנות, ומעולם לא נסעתי בעסקים כאלו, אבל אני בעצמי אמרתי להם אני אסע עמכם, וכוונתי היה כדי להיות כגונב את עצמי לצאת מביתי לק"ק דאשיב בשביל השדכנות, ושם היא סמוך למקום שישב שם רבי שמעון הנ"ל, ואסע משם עמו יחד על המדינה בשביל ההדפסה.

וכן עשיתי ויצאתי לבילה בחורף בעת הקור, ובאתי לדאשיב וקיבלו אותי אנ"ש בשמחה גדולה. והנה השידוך נתבטל כי לא באו הצד הב' כלל, וכל הנסיעה היתה בשבילי, כי כפי שידעתי בנפשי לא יכולתי לנסוע בלי סיבה מאת ה'. ונשארתי שם בק"ק דאשיב, ושלחתי להודיע לר' שמעון ובא אלי, וצויתיו לשכור עגלה על השבוע ולא היה יכול למצוא. כי זה ידוע לנו שכל מה שאנו צריכין בעסקי רבינו ז"ל, משתטחים כנגד זה המניעות בלי שיעור, כי זה כלל שעל כל דבר שבקדושה עומדים כנגדם מניעות רבות, אבל המניעות שעומדים כנגד הדברים הנוגעים להתקרב לרבינו ז"ל, ולאנשיו, ולתורתו הקדושה, הם משתטחים ומתפשטים בלי שיעור. והנה שכרנו עגלה לטעפליק ומשם שכרנו ביגיעה גדולה עגלה לשבוע.

"והשם יתברך יודע תעלומות, גלגל ברחמי וסיבב סיבות שיבא ר' נפתלי לאומאן באותו היום שבאתי לשם, ותיכף עלה על דעתי שאשלח אותו במקומי, ועדיין נתיישבתי הרבה בזה, וביום ה' הייתי על קברו ואחר כך נסכס דעתי לשלחו במקומי. ונסע הוא עם רבי שמעון ואני חזרתי במקומו לביתי, וזה היתה השגחה נפלאה מהשם יתברך כי לולא זאת איני יודע אם היה נגמר הדפסת הספר אז" (ימי מוהר"ג ז"ל אות ע"ג-ד').

תפילותיה של אידישע מאמע

רבי שמעון היה לו בן. ופעם אחת, בעת שהיה הבן קטן, היה חולה מאד. בצר לו כנסם לרביז"ל והזכיר את הילד שיתפלל עליו שיתרפא, אמנם רבינו ז"ל לא ענהו כלל. והבין מזה ר' שמעון שהמצב אינו בטוב, לכן בחזרו הביתה אמר ר' שמעון לאשתו הרבנית "אם את רוצה בחי וקיים אל תישני בזה הלילה רק תרבי בתפילה ותחננני". בהגיע הלילה ישבה אשתו אצל העריסה של הילד כדרך הנשים, והתפללה ובכתה מאד בתפלות להש"ת שישלח לילד רפואה שלימה מן השמים, והתפללה כל הלילה. והיה בבוקר כאשר הגיע ר' שמעון אל רביז"ל, אמר לו רבינו בלשון תמימה: "הראית גודל כח התפילה, שבאמת כבר נחתם דינו של הילד למיתה רח"ל, והיא בתפילתה - לא די שפעלה שיחיה, אף פעלה שיאריך ימים. שהועילה תפלה של אשתך שיתרפא והיה לו אריכות ימים". וכן היה שהילד שב לאיתנו והאריך ימים הרבה קרוב למאה שנים. ואמר אז רביז"ל בזה הלשון: "לא ידעתי שתפילת הנשים חשובה כל כך אצל השי"ת", ובלשון קדשו: "עם זאל מיר רעכענען אז ווייבערישע תפילות זענען אזוי חשוב ביים אויבערשטן" (אנשי ברזל, ערך רביז"ל אות ס').

והאמוראים - לכלכל וליישב דרכים במשפט-אמת, למצוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. ואכן, אפשר לחבר ליקוטים שלמים ממעשיהם הטובים והמחושבים של רבותינו התנאים והאמוראים ושאחריהם, בעשיית דבר במשפט, ורק נביא שתיים מהם:

על רבי ישמעאל ברבי יוסי מסופר (ב"מ ל:) שפעם אחת ראה אדם שהיה טעון במשא ועמד לפוש, ואח"כ ביקש מרבי ישמעאל שיייע בידו לטעון את המשא על כתפיו, ורבי ישמעאל ברבי יוסי בהיותו זקן ואינו לפי כבודו היה פטור מזה [כמובא שם בגמרא], אעפ"כ רצה לפעול לפני משורת הדין, היינו לקיים שניהם גם לא להתבזות וגם לסייע לבעל המשא. מה עשה? הוא שאל אותו כמה שוה משא העצים? אמר לו: חצי מעה. נתן לו רבי ישמעאל ברבי יוסי חצי מעה וקנה ממנו את העצים. נמצא ע"י שכלכל דרכיו במשפט קיים את שניהם.

וכן מצינו במעשה דרבה בר רב הונא (שם ג:) ששכר פועלים שיעבירו לו חבית יין ממקום למקום ונשברה החבית, פסק לו רב שלא יתבע מהם את תשלום החבית מחמת עניונם, ושאל את רב: דינא הכי? אמר לו, 'למען תלך בדרך טובים' [לפנים משורת הדין]. ולא זה בלבד אלא שביקשו אף את תשלום טרחת נשיאת החבית, כי הם רעבים ועייפים ואין להם מעות, ורב הורה לו לתת, משום 'וארחות צדיקים תשמור'. ועוד רבות כהנה בחז"ל שחכמינו הלכו בדרך המשפט לטוב בעיני אלקים ואדם.

ואנו אין לנו אלא ללכת בדרך הצדיקים, לכלכל דרכינו, ולעבוד ולעמול הרבה בשיפור המידות שכל מעשינו ודיבורינו ומחשבותינו יהיו טובים בעיני אלקים ואדם.

ועלה בדעתי שבעונותינו הרבים אנו חיים בעולם של מחלוקת, ומטבע הדברים כאשר שומעים על מחלוקת בחלקו של הזולת, בחוג אחר או בעדה אחרת, מתמלא הלב ברוך וגיל. והתמהרה והזעקה היא נוראה: האם מותר הדבר?! האם יש היתר לכך?! געוואלד! האם מותר ליהנות מצרמם של אחרים?! האם מותר ליהנות מכך שיהודים מתענים ביסורי מחלוקת?! האם מותר ליהנות מכך שיהודים נכשלים בריבוי לשון הרע ורכילות, והלבנת פני חבריו ברבים?! אהה, האם מחשבות של היתר הן?! - - -

פעם בא אלי עורך דין גדול וביקש לשמוע איזה דבר חזק, ואמרתי לו כי כל אחד יש לו הכשרון שלו ובזה צריך לעבוד השי"ת, ועל כן 'השתדל בכל משפט שאתה עורך לחשוב מה רוצה ממני השי"ת במקרה הזה שעומד לפניי'. ענה לי העורך דין: זה משפט קשה!...

אליבא דאמת, ההוראה של ה"הו מתונים בדין" שייכת בכל העניינים ולא דוקא בדיינים, כי ללא כל ספק, קודם כל פעולה שעושה האדם במחשבה ודיבור ומעשה, יש לו לגשת אליה מתוך ישוב הדעת; להתבונן מה רוצה ממנו השי"ת, מה מותר לעשות ומה אסור לעשות, וגם מה שמוותר לעשות מהי דרך העשייה, ובאיזה אופן. קודם כל פעולה יש לשקלה בדין ומשפט. ואם אכן היו נוהגים בישוב הדעת לפני כל דבר במחשבה דיבור ומעשה, היו ניצולים ממכשולות רבים בלי גבול, ברוחניות ובגשמיות. שכן, רוב המכשולות שנכשל בהם האדם, הוא מחוסר יישוב הדעת, וגם כל הטעויות נגרמות מכך.

כאשר דיברתי פעם עם הגה"ח ר' גדליה קעניג ע"ה תחת אחד השיחים, ביקש לבאר בארוכה איך שכל המכשולות המובאים בתנ"ך, כולם לא באו אלא על ידי חוסר ישוב הדעת ודחיקת השעה [וענין זה מבואר בליקוטי הלכות (הל' גדליה ה, מאות ז והלאה)], כי זה שורש כל רעה, וכל ההפסדים באים ממנו. וכדרכו של ר' גדליה, דרך הישוב הדעת והמתניות, האיר את הדברים בבהירות עצומה.

למשל, כשנתבונן בחטא עץ הדעת, מכירת יוסף ומעשה העגל, ניווכח שכולם היו עקב דחיקת השעה וחוסר ישוב הדעת. וכדאי להביא דוגמא אחת מדבריו: בחטא עץ הדעת, מצינו בחז"ל שאילו היה אדם הראשון ממתין שלא לאכול מעץ הדעת, ועץ הדעת היה גפן [לפי שיטה אחת בגמ' (סנהדרין ע)], היה נותר לו בליל שב"ק האכילה מפרי הגפן של עץ הדעת, והיה מקדש עליו, והיה מתעלה הוא עם כל הבריאה כולה, והיה אז התיקון השלם. וכמה הפסדנו והפסידה כל הבריאה ממה שלא המתין.

ורבות מצאנו גם בחז"ל שברוך זו הלכו התנאים

בצדקה תפונני

המשך מעמוד א'

עליהם, וירחם על העניים" (פרפראות לחכמה על לק"מ ח"ב ס"ח).

וכך גם הרחמנות הרוחנית העולה על הכל - כאשר רואים אחד שנופל לעבירות חלילה "על ידי שאין לו דעת, כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וזהו הרחמנות הגדול מן הכל, שצריכים לרחם עליו להכניס בו דעת, כי אין עניי אלא מן הדעת" (ליקוטי מוהר"ן תניינא ז).

חובתנו לחגור כלי קרב. עמלק מקלקל את הדעת, ואנו ברחמנותנו וצדקותנו נוליד את הדעת שיביא לנו רחמנות על עצמנו להישמר מכל דבר הרהור חטא ועבירה מעתה ועד עולם.

עדקדושה שהם מקור הרחמים האמיתיים של האדם על עצמו לעזוב דרך רשע ולהתחיל מחדש בעבודת ה'.

אפשרויות הצדקה הן רבות ועצומות, החל מנתינת צדקה כפשוטו, בהתגברות על המעצור הטבעי שממאן להעניק את הממון לעניי זד ומבקש לתת את כל אשר לו לעצמו ולבני ביתו, ו"אדרבא יתעורר ברחמנות כל כך על העניים, עד שיתאכזר על עצמו ובני ביתו ולא יחוס עליהם יותר מעל העניים האחרים. ויותר טוב שיקמץ קצת מהנהגת בני ביתו ויכלכל דבריו במשפט עד שיהיה נראה בעיניהם כאכזר קצת